

התעתיק מלועזית לעברית

כללי התעתיק מלועזית לעברית נדונו מחדש במליאת האקדמיה ללשוו העברית בישיבותיה בשנים תשס"ד-תשס"ז.

ישיבות המליאה: ישיבה רעד - י"ח בטבת תשס"ד, 12 בינואר 2004; ישיבה רעה - ח' באדר תשס"ד, 1 במארס 2004; ישיבה רעז - כ"ח בניסן תשס"ד, 19 באפריל 2004; ישיבה רעט - ט"ז בכסלו תשס"ה, 29 בנובמבר 2004; ישיבה רפא - י"ב באדר א' תשס"ה, 21 בפברואר 2005; ישיבה רפב - י"ז באדר ב' תשס"ה, 28 במארס 2005; ישיבה רצד - י"ג בכסלו תשס"ז, 4 בדצמבר 2006; ישיבה רצו - ז' בניסן תשס"ז, 26 במארס 2007.

הכללים אושרו סופית בישיבת מליאת האקדמיה בד' בסיוון תשס"ז, 21 במאי 2007 (ישיבה רצז). הודעה על אישור הכללים פורסמה ברשומות, ילקוט הפרסומים 6300, כ"ז באלול תשע"א, 26 בספטמבר 2011, עמ' 6839¹.

הקדמה

- כללי התעתיק שלהלן מכוונים לשמות של אנשים, של מקומות, של מוסדות וכיו"ב מלשונות זרות שאינן שמיות, והם אינם חלים בהכרח על מילים שאולות מן הלעז.
- שמות שיש בהם מנהג כתיבה מושרש בעברית, אפשר לכתוב אותם כמנהגם (כגון טשרניחובסקי, חלם, ליטא).
- ביסוד הכללים מונח העיקרון שאין מתעסקים את השמות על פי כתיבם במקורם כי אם על פי הגייתם הנשמעת לנו.
- התעתיק מבוסס על ההגייה בעברית בת ימינו ועל מימושה באותיות העבריות. הגיים זרים שאין להם מקבילות במערכת ההגה העברית מתועתקים בסימני ההגיים המצויים הקרובים להם במבטאם.

1 הכללים החדשים מבטלים את הכללים שנקבעו בעבר. הכללים הישנים אושרו במליאת האקדמיה בג' בתמוז תשל"ה, 18 ביוני 1975 (ישיבה קכג), ופורסמו ברשומות, ילקוט הפרסומים 2367, כ"ט באלול תשל"ז, 12 בספטמבר 1977, עמ' 2396-2398, בחתימת שר החינוך והתרבות דאז, אהרן ידלין.

בישיבת המליאה מיום י' במרחשוון תשע"ח, 30 באוקטובר 2017 (ישיבה שנה) - אושר תיקון בכללים החדשים.

- בשלושה מקרים הוחלט לסטות מן העיקרון ולהוסיף סימן הבחן (גרש): ד' [ð], ח' [x], ת' [θ]. הן נוספות על האותיות המוגדרות שכבר השתמשו בכתובה העברית: ג', ז', צ'.
- הכללים אינם מכוונים לתת מענה לדרך קליטתם של ההגיים הזרים במערכת ההגה העברית, ואולם שפע הדוגמאות המלווה את הכללים יש בו רמזים לדרך הביצוע של כמה וכמה הגיים שאינם בלשונו. ניתנו דוגמאות לכתבים שונים לאותו הגה, וכן להגיים שונים המתפרשים בהגייה העברית כשווים. לדוגמה: בהגה [m] מובאים שמות שיש בהם תנועה מאונפת (ליון - Lyon) או ההגה הנכתב בספרדית ñ ובאיטלקית gn (בנויאל - Buñuel, בולוניה - Bologna).
- הכללים מותאמים לשני הכתיבים - המנוקד והלא־מנוקד; לפי הצורך צוינו שניהם.
- התעתיק הלא־מנוקד אין בו כדי לתת תמונה מלאה של התנועות, בדומה לכתוב הלא־מנוקד של מילים עבריות.
- שיטת הניקוד בתעתיק מבוססת על כללי "ניקודן של מילים לועזיות בלשונו" שנקבעו ב"החלטות האקדמיה בדקדוק". לפי כללים אלו: (א) כל תנועות u, o, i, נכתבות מלא; (ב) ניקוד התנועות a ו־e הוא על פי הניקוד המקובל של המילים בעברית, בדרך כלל בלי להתחשב במקום ההטעמה; (ג) השוואים הם שוואים נחים ואין משתמשים בחטפים. אין מסמנים שווא בסוף המילה.

הערות למעיינים

- בכללי התעתיק שלושה פרקים: העיצורים; התנועות והדו־תנועות; הדגש.
- בתעתיק העיצורים שלוש טבלאות. בטבלה א מובא תעתיק ההגיים (מסודרים לפי האל"ף־בי"ת הלטיני בקירוב). בטבלה ב מובאים כתיבים מושרשים של מקצת ההגיים. בטבלה ג ניתן מפתח הפניות לתעתיק ההגיים לפי האל"ף־בי"ת העברי.
- האותיות וצירופי האותיות שבטור הראשון בטבלאות א ו־ב אינם משקפים בהכרח את הכתיב המשמש בשמות המודגמים אלא את אופן הביצוע של ההגיים. לפי הצורך צוינו ההגיים בסימנים המשמשים בתעתיקים המדעיים.

1. העיצורים

טבלה א – לפי הגייים (ההגיים מסודרים לפי סדר האל"ף-בי"ת הלטיני בקירוב)

ההגה	התעתיק לעברית	דוגמאות
b	ב (בלי ניקוד: ב)	בון (Bonn), רֶבֶטִיקו (Pεμτέיקו)
d	ד	דבלין (Dublin)
ð	ד'	סאד'רן קרוס (Southern Cross)
f	פ (רפה)	פירנצה (Firenze), פילדלפיה (Philadelphia), שוורצקופף (Schwarzkopf), פון־ (von), פוג'י (Huzi)
g	ג	גרנדה (Granada), קינג (King)
ǰ, dʒ	ג' ראו גם להלן טבלה ב.	ג'ון (John), ג'נובה (Genova), ג'ורג'ו (Giorgio) – איטלקית)
h	ה	הולנד (Holland)
k	ק ראו גם להלן טבלה ב.	קלן (Köln), קנדה (Canada), אוקספורד (Oxford), קיטו (Quito), ז'קלין (Jacqueline), קיאנטי (Chianti)
l	ל	לונדון (London), וֹלְנֶסָה (Waleśa – פולנית)
m	מ	מישיגן (Michigan)
n	נ	ניו יורק (New York), קאן (Cannes), קינג (King), וֹלְנֶסָה (Waleśa – פולנית), לִיֹן (Lyon), בולוניה (Bologna), בוניואל (Buñuel)
p	פ (בלי ניקוד: פ) פ כפופה גם בסוף מילה	פומפיי (Pompei), פֶּנוֹם־פֶּן (Phnom Penh), שוורצקופף (Schwarzkopf), בוטרופ (Bottrop)
r	ר	רומא (Roma), קרטֶר (Carter)
s	ס ההגה s לא יתועתק ב"ש.	סורבון (Sorbonne), סטוקהולם (Stockholm), סנש (Szenes), סֶזָאן (Cézanne), לה נַסִיוֹן (La Nation)
ʃ, ʒ	ש (בלי ניקוד: ש)	שפילד (Sheffield), שילר (Schiller), שיקגו (Chicago), שקודה (Škoda), בודפשט (Budapest), שטוטגרט (Stuttgart), שימנובסקי (Szymanowski), שנקוויץ' (Sienkiewitz), בֶּרֶשָה (Brescia), -שן (-tion – אנגלית)
t	ט גם th באנגלית הנהגה .t	טיטו (Tito), טוקיו (Tōkyō), וטיקן (Vatican), קטמנדו (Kathmandu), בארט (Barth – גרמנית), שמיט (Schmidt) טומפסון (Thompson)

ההגה	התעתיק לעברית	דוגמאות
θ	ת' באנגלית – רק th הנהגה θ ראו גם להלן טבלה ב.	ת'סלוניקי (Θεσσαλονίκη), ת'ור (por – איסלנדית), ת'אצ'ר (Thatcher), הית'רו (Heathrow)
ts	צ בגבול בין צורנים: טס .	ציריך (Zürich), ונציה (Venezia), גליציה (Galicja) בוטס (Boots; -s צורך רבים)
tʃ, tʃ	צ' ראו גם להלן טבלה ב.	צ'רצ'יל (Churchill), ת'אצ'ר (Thatcher), בוטיצ'לי (Botticelli), צ'נסטוח'ובה (Częstochowa)
v	ו – בראש מילה תמיד, ובאמצע מילה אם אינה סמוכה לחולם או לשורוק (בכתיב לא מנוקד תיכתב ו כפולה לפי כללי הכתיב חסר הניקוד). ב (רפה) – בסוף מילה תמיד, ובאמצע מילה בסמוך לחולם או לשורוק	ונציה (Venezia), וירצבורג (Würzburg), ליוןפול (ליוורפול; Liverpool), ז'נבה (ז'נווה; Genève) לבוב (Lwów), מנטובה (Mantova), קייב (Київ)
w	ו (בכתיב לא מנוקד תיכתב ו כפולה לפי כללי הכתיב חסר הניקוד). ראו גם להלן הדריטנועות.	וינדזור (Windsor), וודסטוק (Woodstock), הוליווד (Hollywood), אוון (Owen), פאול (פאוול; Powell), ואז (Oise – צרפתית)
x	ח' ראו גם להלן טבלה ב.	ח'רושצ'וב (Хрущёв), ח'ואן (Juan), ח'ורח'ה (Jorge), ח'אריס (Χάρης)
y	י (בכתיב לא מנוקד תיכתב י כפולה לפי כללי הכתיב חסר הניקוד). ראו גם להלן הדריטנועות.	מאיה (Maya), ר'יק'יניק (רייקיאוויק; Reykjavík), יורגוס (Γιώργος), ילצין (Ельцин), ויון (Villon – צרפתית), פוטיומקין (Потёмкин)
z	ז	ז'בולן (Zvolen), זלצבורג (Salzburg), לידז (Leeds), טימז (טיימז; Times), זבארו (Sbarro)
ʒ, ʒ	ז'	ז'אן (Jean), ז'ורז' (George – צרפתית), דבוז'ק (Dvořak), קז'ימיז' (קז'ימיז'; Kazimierz)

טבלה ב – כתיבים מושרשים
 כשיש נוהג כתיבה מושרש, אפשר לדבוק בו במקרים האלה:

ההגה	התעתיק הרגיל	הכתיב המושרש	דוגמאות
dʒ, ʒ	ג'	דג', דז'	קיימברידג' (Cambridge), לודז' (Łódź)
k	ק	כ (בלי ניקוד: כ)	בורדיסטן, אלכסנדר, בריסטופר
t	ט	ת	גֶתֶה (Goethe), תאילנד (Thailand)
θ	ת'	ס (בשמות ספרדיים)	סרגוסה (Zaragoza), סרוונטס (Cervantes)
tʃ, tʃ̣	צ'	טש	טשרניחובסקי, רוטשילד, דליטש (Delitzsch)
x	ח'	ח, כ (רפה)	חרקוב (Харьков), מינכן (München), באך (Bach)

טבלה ג – מפתח הפניות לפי האל"ף-בי"ת העברי
 ההפניות הן לטבלה א אלא אם כן צוינה במפורש הפניה לטבלה ב.

ההגה	האות העברית
p	פ
f	פ (רפה)
ts	צ
tʃ, tʃ̣	צ'
k	ק
r	ר
ʃ, ʃ̣	ש
θ	ת'

ההגה	האות העברית
ʒ, ʒ̣	ז'
x	ח'
(ts), t	ט
y	י
k	כ
x	כ (רפה)
l	ל
m	מ
n	נ
s	ס
θ	ס (רפה)

ההגה	האות העברית
b	ב
v	ב (רפה)
g	ג
dʒ, ʒ	ג'
d	ד
ð	ד'
h	ה
v	ו
w	ו
z	ז
x	ח
x	ח (רפה)

2. התנועות והדו־תנועות

א. התנועות

התנועה	התעתיק המנוקד	בלי ניקוד	דוגמאות ⁵
a	בהברה פתוחה אַ (בסוף מילה אָה, להוציא כתיבים מושרשים); סגורה באמצע מילה אֶ; סגורה בסוף מילה אֵ; ⁷ סגורה כפליים סופית או המסתיימת ב־פּ, ב־צ - אֶ; בשמות קצרים ב־א ראו עוד להלן סעיף ב, 2.	באמצע מילה באם הקריאה א או בלי סימן מיוחד	פְּלֶרְמוֹ (Palermo), שֵׁיקָגוֹ (Chicago) קוֹרְסִיקָה (Corsica), אֶמְרִיקָה (America) רומא, ליטא; דְּבִלִין (Dublin), סַפּוֹרוֹ ⁶ (Sapporo), נורְמַנְדִי (Normandie); סֵנְגָל (Sénégal), קַרְאָקֵס (Caracas); מְנֶהִים (מנהיים; Manheim), סְקוֹטְלַנְד (Scotland), בָּאוּבָב (baobab); קַאן (Cannes), נְפָאל (Nepal), תְּ'אֶצ'ר (Thatcher)
e	בהברה פתוחה אֶ; פתוחה בסוף מילה אָה; סגורה באמצע מילה אֶ; סגורה בסוף מילה אֶ, אבל אם ההגייה הרווחת מלעילית - אֵ; סגורה כפליים סופית אֶ	בדרך כלל לא תסומן ב־י או בסימן מיוחד ⁸	וֵרונָה (Verona), אֶדִיפּוּס (Οἶδος), אֶז'ֵן (Eugène - צרפתית); בוּאַסְיֶה (Boissier); פִירֶנְצָה (Firenze), נְפָאל ⁶ (Nepal); סְרַגִי (סרגיי; Cepreï), שוֹפּוֹן (Chopin), דֶנְוֶר (דנור; Denver), פְּרֶסֶל (Purcell); קוֹלֵן (Köln) שוּבֶרְט (Schubert)
i	אֵי	י	הֶלְסִינְקִי (Helsinki), לֵידֶז (Leeds), צִירִיךְ (Zürich), קָאמִי (Camus - צרפתית), אוּלִימְפּוּס (Όλυμπος), וִיסוֹצְקִי (Wysocki), בִּיסוֹצְקִי (Высоцкий), קוּשָׁדַסִי (Kuşadası)
o	וֹ	וּ	קוֹרְדוֹבָה (Córdoba), לוֹנְדוֹן (London), בוֹרְדוֹ (Bordeaux), קִירְקֶגוֹר (Kirkegaard/ Kirkegård), אוּסְטְרָלְיָה (Australia)
u	וּ	וּ	בוּלְגָרְיָה (Bulgaria), הַמְבוּרְג (Hamburg), שְׁרֶבוּר (Cherbourg), בְּלוּמְבֶּרְג (Bloomberg)

2 בחלק מן הדוגמאות התנועות הנדונות מסומנות באות מעובה.

3 ההברה סגורה בדגש על פי הכלל בסעיף 33 להלן.

4 אבל ראו להלן סעיף ג, ay.

5 אבל ראו להלן סעיף 33 וסעיף ג, הערת כוכבית ew.

ב. האות א

1. הברה הנפתחת בתנועה תיכתב ב־א, לדוגמה: איטליה (Italia), גואה (Goa), אִוְנֹרֶה (Honoré), אוֹבֶרְאָמֶרְגָּאוּ (Oberammergau).
2. תנועת a אפשר לציינה ב־א במקום שהיעדרה עלול לגרום שיבוש בקריאה, כגון קראקס, ובעיקר ראוי לכותבה בשמות קצרים בני שתיים-שלוש אותיות (בלי ה־א), כגון צ'אד (Chad). ראו לעיל סעיף א, התנועה a, ולהלן סעיף ד, 2. שמות שכבר נשתרש בהם הכתיב בלי א ייכתבו כך, כגון יִפֶּן.
3. כשלפני א באה התנועה e ואחרי ה־א אין אם קריאה, התנועה e מצוינת ב־י, למשל ניאפוליס (Neapolis); אבל לאונרדו (Leonardo), קוראה (Korea).

ג. הדו־תנועות היורדות

דוגמאות		בלי ניקוד	התעתיק המנוקד	הדו־תנועה
לאורה בראון נאוטילוס אאוגוסטו	לְאוֹרָה בְּרָאוֹן נְאוֹטִילוֹס אָאוּגוּסְטוֹ	או	אָאוּ	*aw
זאוס אאורידיקה	זְאוֹס אָאוּרִידִיקָה	או	אָאוּ	*ew
סלואו	סְלוֹאוּ (slow)	אואו	אוֹאוּ	ow
וייס טייוואן ורסיי	וִיִּס טְיִוָּאן וִרְסִי	איי	אָי (בסוף מילה אֵי)	ay
בייג'ין ליידן פומפיי מייסט	בֵּיג'ִין לֵיִדֵּן פּוֹמְפֵּי מֵיִסְט	איי	אָי (בסוף מילה אֵי)	ey
אויגור אוי קלט	אוּיְגוּר אוּיִ קָלֶט	אוי	אוּי (בסוף מילה אוּי)	uy
אויגן האנוי	אוּיְגָן הָאוּנִי	אוי	אוּי (בסוף מילה אוּי)	*oy

* הדו־תנועות aw, ew, oy עברו לפעמים לעברית גם בביצועים אחרים:

- aw: או (בלי ניקוד: או), למשל אוגוסטוס.
- ew: אֵי (בלי ניקוד: אי), למשל אֵירופה; אָן או אֶן (בלי ניקוד: און), למשל סְלֵקוּס (בלי ניקוד: סלווקוס).
- oy: x (בלי ניקוד - ללא סימן), למשל אֵדיפוס, פְּנִיקָה.

ד. הדוֹתנועות העולות

1. בדוֹתנועות העולות מותרות שתי אפשרויות – פירוק הדוֹתנועה לשתי הברות ב־א, כגון בּוּאָנוֹס, דִיאָגוֹ (ובלי ניקוד: בואנוס, דיאגו); או בלי א, כגון בּוּנוֹס, דִיגוֹ (בכתיב חסר ניקוד: בונוס, דייגו).
2. שמות בעלי הדוֹתנועה [ya] ייכתבו יא, כגון שומיאץ (Šumiac), קוניאק.

3. הדגש (החזק והקל)

- א. בדרך כלל אין מציינים הכפלה, למשל אָני (Annie), אבל מותר לסמנה בדגש חזק אם יראה בו המנקד צורך, למשל אָנָה (Anna – איטלקית). אין מסמנים את ההכפלה באות כפולה.
- ב. כשההגיים [p], [b] – המתועתקים ב, פ – באים אחרי תנועה, ההברה נחשבת סגורה ומנוקדת בהתאם (בתנועות e־ a). לדוגמה: נֶפֶּאֶל, יֶפֶן, גֶּבּוֹן, בּוּדֶפֶשֶׁט, הִידֶרְבֶּד, גֶּאִיבֶב.
- ג. ב־י עיצורית הבאה אחרי התנועה i יסומן דגש. לדוגמה: אַנְגֶּלְיָה (בלי ניקוד: אנגלייה), אִיוֹס, אַבְדִּיָה (בלי ניקוד: אבדייה).
- ד. דגש קל לא יסומן באותיות ג, ז, וכמובן לא באותיות ג', ז', ת'. לדוגמה: גֶּרְנָדָה, קִינֶג ג'וֹרְג', דְּבּוֹזְקָה, וִינְדִזּוֹר, דְּהַ מְרָקֶר, תְּאֶצֶ'ר.⁶